

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 25.

V Ljubljani, 22. rženega cveta 1906.

XLVI. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Francišek Ōrnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/2 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 30 h petit-vrsta. Večkratno objavljane po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vseblina: Cenjenemu slovenskemu učiteljstvu! — Učiteljsko delo izven šole. — Naš denarni zavod. — Slovanska učiteljska zveza. — Oblast — učitelj. — Risanje v ljudski šoli po sedanjih zahtevah. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

Cenjenemu slovenskemu učiteljstvu!

»Učiteljsko tiskovno društvo« reg. zadruga z omejenim poroštvom se je vpisalo v zadrugi register in je začelo poslovati.

Vse one cenjene tovarišice in tovariše in učiteljska društva, ki so že podpisali deleže, prosimo, da jih začno takoj vplačevati, oz. nadaljujejo z vplačevanjem, drugo učiteljstvo in učiteljska društva pa vabimo uljudno, naj se blagovolijo zglašati za deleže v prav mnogobrojnem številu.

Deleži so po 100 K in se po naših pravilih vplačujejo takoj ali pa v nepretrganih mesečnih obrokih najmanj po 10 kron.

Denar se pošilja edino na naslov »Učiteljsko tiskovno društvo« in ne na posamezne člane upravnega sveta.

Upravni svet.

Učiteljsko delo izven šole.

Pri »Zavezini« glavni skupščini v Šoštanju poročal nadučitelj
Vekoslav Strmšek.

Kakor imamo za svoje delo v šolski sobi mnogo poklicanih in še več nepoklicanih sodnikov, tako spremlja in opazuje naše življenje in delovanje izven šole še več oči in smelo trdim, da je ugled posameznikov in tudi celega stanu — vsaj med preprostim narodom — mnogo bolj odvisen od našega izvenšolskega delovanja, kakor pa od onega v šolski sobi. Zaraditega in pa da ne cepimo in tratimo po nepotrebnem svojih moči, je gotovo umestno, da se pogovorimo tudi o tem vprašanju in določimo navodilo, ki se ga nam je držati.

Naglašam pa kar v začetku, da ne prištevam k izvenšolskemu delovanju tistih opravil, ki jih povzroča šolski pouk, kakor n. pr. priprava za pouk, popraviljanje zvezkov, nadaljna izobrazba učiteljstva itd. Dotakniti se hočem temveč le onega poslovanja, ki si ga naloži učitelj prostovoljno in neodvisno od šolske sobe.

Smoter takemu delu je lahko a) lastna korist, b) korist celega stanu, c) korist šolskega kraja, oziroma šolske občine, č) korist celega naroda in sploh človeštva.

V svojo in svojcev korist izvršuje učitelj opravila, ki mu donajajo gmotne koristi. Zaradi naše nezadostne plače, ki nam ne dovoljuje stanju primerne življenja, smo učitelji naravnost prisiljeni, iskati si postranski zaslužek, da obvarujemo sebe in svojce vsaj telesnega pomanjkanja. Po mestih in trgih se pehamo za domačim poukom, a na kmetih tega navadno ni. Tukaj pride največ v poštev le tajništvo pri občini in pri morebitni posojilnici ter orglanje. Nekateri praktični tovariši si priborijo znaten postranski zaslužek tudi s tem, da vzgajajo bodisi na svojem lastnem ali na najetem svetu sadna drevesa, trte in druge rastline ter jih prodajajo, drugi izkoriščajo druge svoje spretnosti, in imamo celo tovariša, ki izvršuje fotografiranje kot obrt, od katere plačuje davek. —

Vse to pehanje za postranskim zaslužkom je razen šolskega pouka gotovo najbolj mučno in utrudljivo. Navezano je navadno na določen čas, in človek ga mora izvrševati brez ozira na svoje duševno in telesno razpoloženje. Pred vsem pa tlači to delo našega duha in naš ponos, ker nas spravlja v odvisnost od raznih činiteljev, ki navadno niso preveč obzirni proti nam. Ono nam vzame velik del naše svobode, porine nas v vrsto tlačanov, izrablja pa tudi čez mero naše duševne in telesne sile, kar je našemu delu v šolski sobi gotovo v veliko škodo. A o tem naj razmišljajo oni, ki nam režejo kruh; naj nam dajo dovolj velikih kosov in mi ga ne bomo iskali drugod. Morebiti nam pa tega nalašč nočejo dati, ker ne marajo svobodnega učiteljstva, ker se ga bojijo. Dokler pa šola ne da kruha celemu možu, nam tudi ne sme nihče zameriti, ako ji mi v svoji bedi ne moremo posvetiti celega moža. (Dobro!)

Vendar pa naj vsakdo omeji, kolikor mu razmere dopuščajo, izvenšolsko delo za gmotni dobiček, posebno tam, kjer trpi s tem ugled našega stanu. Nihče naj torej n. pr. ne poučuje v rodbinah, kjer ravnaajo z njim, kakor s svojim služabnikom.

Malo dalje se hočem ponuditi pri občinskem tajniku in pri orglarju. Občine imajo sedaj tako obsežen in težaven delokrog, da ga človek z ljudskošolsko naobrazbo ne more zmagovati, treba jim je torej posebnih uradnikov — tajnikov.

Ti uradniki so na kmetih pravzaprav tajniki, ker oni tolmačijo županom dopise in jih rešujejo. Ti tajniki so lahko posameznikom in občini v veliko korist, pa tudi v škodo. In če si ogledamo, kakšnim »možem« se mnogokrat izroča ta velevažen posel, se moramo čuditi, da se ne zgodi še več zmešnjav in krivic. Kolikega pomena je torej za občino, ako prevzame tajništvo učitelj! A učitelj si mora dvakrat premisliti, preden si naloži to breme. Prvič mora preudariti, če bo sploh izhajals časom, drugič pa, če s tem ne oškoduje svojega ugleda. Ako bi gg. občinski odborniki ravnali z njim, kakor z navadnim občinskim pisarjem, bi jim pač ne smel hlapčevati. (Res je!)

Slično moramo ravnati z orglarijo. Ta se poveri učitelju navadno itak le tam, kjer je za samostojnega organista premalo zaslužka. Tudi učitelj-organist lahko jako blagovoljno vpliva na ljudstvo, z vežbanjem pevcev in s proizvajanjem blagoglasnih pesmi lahko blaži s svojega vzvišenega mesta srca vernikov ter jih povzdiguje v pobožnosti.

A kjer se mu ne pusti povsem prostih rok, kjer hočejo drugi izbirati pevke in pesmi, kjer se mu kaže, da se ga lahko tudi pogreša, tam se naj pravočasno poslovi, ker naše načelo mora biti: *Ni k o m u r h l a p č e v a t i!* (Dobro!)

Sedaj še nekaj besed o kmetijskem delu. So nekateri ljudje, ki menijo, da škodujejo svojemu ugledu, ako slečejo na vrtu suknjo, opašejo predpasnik ter pridno delajo z lopato ali motiko. A to ni tako! Jaz primem na svojem posestvu za vsako delo, orjem in sejem mnogokrat sam na travniku, pomagam nalagati krmo itd. a še nisem opazil, da bi to škodilo mojemu ugledu. Nasprotno se mi zdi, da me kmetje čisto drugače spoštujejo, odkar vidijo, da razumem tudi njihovo stroko in se ne strašim takozvanega težkega dela. Torej kmetijsko in sploh nobeno pošteno delo ni sramotilno za učitelja, s a m o z n a t i s e m o r a.

Kar se pa tiče razprodavanja drevesc in trt, moramo pač gledati, da spravimo med ljudi le v resnici dobre in pravilno vzgojene vrste za primerno ceno.

Pri delu v svojo lastno korist moramo torej paziti, da nas egoizem ne zavede predaleč na pota in v razmere, kjer bi si mogli oškoditi svoj in svojega stanu ugled; ohraniti si moramo povsod svojo samostalnost in svoj ponos. (Odobranje.)

Naše delovanje v prid našega stanu se zrcali najbolje v naši organizaciji. Zraven skrbi za sebe in za svojce, nam mora biti vsem prva skrb za naš stan. (Res je!) Tu moramo vsi vztrajno in složno delovati, vsak po svojih močeh in zmožnostih. Od ojačenja celega stanu imamo zopet dobiček mi vsi, pa tudi naši zanamci. V kratki dobi našega obstanka smo si priborili že mnogo, a koliko več bi še bili dosegli, če bi bil storil vsakdo svojo dolžnost. (Res je!)

Obračam se tukaj posebno na gđc. tovarišice, ki se kaj rade odtegujejo naši organizaciji. Vstopite v naše kolo, delujte z nami, in zagotavljam vas, da boste lahko zadovoljne z našo kolegijsalnostjo. Imele boste pa na ta način tudi pri vsaki pridobitvi dvojni užitek: izboljšane razmere in veselje nad uspelim trudom, in drugi mnogokrat nadkriljuje prvega. (Tako je!)

Kdor pa nikakor noče v boj za naše pravice, naj bo pa tudi toliko pošten, da ne uživa sadu, ki so ga priborili drugi. Če se n. pr. zvišajo plače, naj odkloni tisti zvišek na korist učiteljskemu konviktu, Družbi

sv. Cirila in Metoda ali kaki drugi obče koristni ustanovi. Le lenuhi hočejo živeti brez dela. (Ploskanje.)

Kako naj delujemo v naši organizaciji, pač tukaj ne bom obširneje razpravljaj, ker sem storil to že pri drugih prilikah. Omenjam le, da bi vsakdo moral biti član naših društev, vsakdo bi se moral udeležiti njihovih zborovanj; vsakdo bi moral tam sodelovati. Vsakdo bi pa moral podpirati tudi naše liste, jih naročati, jim pošiljati sestavke in jih drugim priporočati.

Naši listi so zrcalo naše vrednosti, ne dopustimo torej, da bi se jih morali sramovati. Kakršni listi — takšno učiteljstvo. In če so listi slabo založeni z gradivom, ali če gmotno komaj životarijo ali celo propadejo, je to sramotno za vse učiteljstvo, posebno pa za one, ki jim ne odpirajo svojih žepov in jim ne posojajo svojega uma. (Izborni!)

Poskrbimo, da bo v bodoče tudi na tem polju boljše in se nam ne bo treba sramovati pred preprostim delavcem, ki veliko bolje čisla svojo organizacijo! —

Svojim soobčanom lahko učitelj mnogo koristi. Občinsko tajništvo in orglarijo sem že omenil, a imamo še razna društva, kjer je učitelj kot predsednik, tajnik, pevovodja ali blagajničar itd. na svojem mestu. Marsikje sta prosep in življenje društva odvisna edino le od učiteljeve delavnosti, in marsikatero društvo bi moralo prenehati, če bi učiteljstvo prenehalo s svojim sodelovanjem. (Tako je). A ne godrnjajmo zaradi tega, temveč bodimo ponosni na to, da smo tako važni činitelji v društvenem življenju. Snujmo med narodom potrebna društva in žrtvujmo se zanja, ker so prevažna izobraževalna sredstva. —

V okviru teh društev, ali pa tudi brez njih pospešujejo nekateri tovariši nadaljno naobrazbo ljudstva z raznimi kmetijskimi in pedagoškimi predavanji. Posnemajmo jih, kjerkoli so ugodna tla! Če tudi ne bomo želi povsod priznanja in pohvale, ne bodo ostala ta brez vsega uspeha. Posebno takozvana roditeljska predavanja so velikega pomena.

Naj se mi ne zameri, če se tukaj dotaknem tudi navidezno malenkostne točke: Kako naj občujemo s posamezniki? Prigodi se večkrat, da si preprosti ljudje ne znajo tolmačiti kakšnega uradnega ali zasebnega pisma, da ne znajo dovolj jasno sestaviti kakšnega naročila, poročila itd. ter si morajo iskati pomoči. Zatečejo se v svoji stiski k dvomljivim vaškim učenjakom, ki jim prav pogosto slabo svetujejo, a si dajo svojo delo dobro plačati. Ne odbijajmo takih siromakov, če nas prosijo pomoči. Storimo jim, kar želijo, seveda brezplačno, a kolikor mogoče dobro. S tem bomo storili drugim mnogo dobrega, sebi pa utrdimo ugled. Pojdimo vsakomur ljubeznivo na roko, bodimo prijazni z vsakomur, ki se nam pošteno bliža. Pri takih prilikah se časih zgodi, da dotičnik ne govori v posebno izbranih besedah, da je morebiti osoren — vsaj navidez, ne zamerimo mu tega, ako smo prepričani, da naš ni hotel žaliti. Kdor ni bil v šoli, pač ne more biti v govoru posebno izobražen, ne tirjajmo torej od ljudi, česar ne morejo imeti. Izkušajmo se temveč vglobiti v mišljenje našega kmeta, razumevajmo ga, kakršen je, in spoznali bomo, da ni vse sirovo, kar se nam časih tako zdi. In če ti mož pri slovesu ali v zahvalo ponudi svojo žuljavo roko, ne prezri tega, ampak podaj mu svojo in morebiti ga s tem za vedno trdno prikleneš nase in na šolo. Kratko: naše občevanje z ljudmi bodi tako, da bo vsakdo videl v nas svoje najboljše in najpoštenejše prijatelje in pomočnike. (Resnično! Dobro!)

Poznati ne smemo razlike med stanovi! Kakor so uri potrebna različna kolesa in kakor ona ne more izvrševati svoje naloge, če ji odvzamemo le eno, tako so potrebni tudi človeški družbi razni stanovi. Ne ponižuj se pred nobenim stanom, a sam ne ponižuj nobenega poštenega delavca! (Odobranje.)

Dotakniti se moram še enega kočljivega vprašanja, politike. Če kje, moramo tukaj previdno postopati. Vsakdo izmed nas mora imeti svoje politično prepričanje in mora temu pridobivati somišljenikov, a to več s primernim poukom, kakor pa s strastno agitacijo. Naši somišljeniki naj vedo, za kaj gre, oni naj glasujejo s prepričanjem za dobro stvar, ker le taki so zanesljivi. Ogibati se nam pa je politkovanja po krčmah, kjer rešujejo nerazsodni ljudje svetovna vprašanja, t. j. takozvane »Kirchturmpolitik« ne smemo gojiti. Seveda je pa to drugače, ako se vrši v gostilni kak političen shod, ali če so tam zbrani pametni izobraženi možje. Ostanimo tudi pri politiki poštenu in ne posnemajmo svojih nasprotnikov! Ne bodimo osebni, ne vlačimo rodovinskih razmer v politiko in ne blatimo si rok z nesnago, ki je našim protivnikom glavno orožje! (Res je!) Da ne smemo biti vetrnjaki in da moramo svoje prepričanje moško priznati ter ga v potrebi zagovarjati, je umljivo samo ob sebi. Če se nas pa napade in se moramo braniti, slekli bomo v potrebi pač tudi mi rokavice in se ravnali po geslu: Klin s klinom. (Ploskanje.)

Govoriti bi morali sedaj še o našem delovanju v prospah našega naroda in vesoljnega človeštva. Tako daleč posegajo pa le nekateri izvoljenci: pisatelji, glasbeniki i dr. strokovnjaki. Blagor mu, kdor ima take zmožnosti! Uporablja naj jih marljivo in vestno, da bo uspeh tem lepši. Želim le, da bi bilo med nami mnogo takih talentov, a navodil dajati jim ne morem, ker se take ne kritikuje in sodi kot učitelje, ampak kot posebne strokovnjake; a k ugledu našemu pa vendar le mnogo pripomorejo.

Dalo bi se še o tem in onem marsikaj povedati, a kdor je mojim izvajanjem sledil, me bo umel, če rečem kratko:

Skrbimo za sebe in za svoje, delujmo za svobodo šole in našega stanu, bodimo vsakomur postrežljivi prijatelji in delujmo povsod za napredek in prospah našega naroda, ostanimo torej povsod zvesti svojemu poklicu. V sedanjem realističnem času negujmo vsaj mi ideale, da bomo vselej in povsod apostoli napredka in humanitete! (Dolgotrajno ploskanje in odobranje.)

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca vel. travna 1906 K 78.818-27.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Slovanska učiteljska zveza.

Poročal pri zborovanju delegacije v Šoštanju g. Ivan Šega.

Čestita skupščina! Velecenjene tovarišice, dragi tovariši! — Nehote mi prihaja v spomin ona veleznačilna pravljica o Svatopluku in njegovih sinovih, ki viškuje v resnici: V združenju je moč!

S penosom lahko trdim, da je ravno učiteljstvo — v Avstriji sploh — tako vzorno organizovano, da ga ne prekaša nobeden drug stan. — In v tej organizaciji ni nikakor zadnje slovensko učiteljstvo. Smelo si upam trditi, da se slovensko učiteljstvo bliža svoji najpopolnejši organizaciji, svojemu zadnjemu koraku, do, — ne trdim preveč — najvzornejše, najidealnejše organizacije, in da ni daleč oni čas, ko stopimo pred širni svet — posebno pa pred slovensko javnost — jasnega čela in z zavestjo, da smo stranka, ki bo odločevala na tehtnici javnega, bodisi političnega ali gospodarskega življenja.

Vzkliknili bomo pa tudi lahko, da smo nastali sami iz sebe — ne opirajoč se na druge, in ne proseč tuje podpore, temveč zaupajoč sebi in svoji delavnosti ter žilavosti.

Ako se pa ozremo v obširno areno evropskega, specialno pa avstrijskega političnega in gospodarskega življenja, vidimo, da je naša organizacija, razcepljena v posamezna deželna in narodna učiteljska društva, preslaba zadržati tok časa, izpolniti ono velikansko zadačo, ki je — vsaj po mojem trdnem prepričanju — namenjeno ravno slovanskemu učiteljstvu, privedi slovanske narode do spoznanja, da je evropska prihodnost v rokah — slovanstva.

In v to svrhu nam je potreba organizacije, kjer bo zastopano vse slovansko učiteljstvo — brez ozira na politične meje.

Ustanoviti si moramo najprej avstrijsko slovansko učiteljsko zvezo in drugič vseslovansko — to je evropsko ali vsaj jugoslovansko učiteljsko zvezo.

Oglejmo si najprej zahtevo po avstrijski slovanski učiteljski zvezi! — Trdim odločno, da nam je treba avstrijske slovanske učiteljske zveze tako, kakor slepcu vodnika. In to tako z gospodarskega kakor tudi s političnega stališča.

Mogoče, da mi bo eden ali drugi cenjenih navzočih ugovarjal, češ, ustanovimo si rajši — centralno avstrijsko učiteljsko zvezo sploh. Potrebnejša bi bila.

Mogoče, pravim. Ali prepričan sem, da je to v današnjih avstrijskih razmerah sploh nemogoče. Zakaj naši tovariši nemškega mišljenja so zaradi vpliva iz rajha tako — ne vem, kak izraz bi rabil, da bi bil primernejši — recimo pa kratko: tako ošabni in mogočni, da se smatrajo že kakor vsegamogočni merodajni za vse avstrijsko učiteljstvo, ker so združeni v svojem »Lehrerbundu«.

Da pa ne moremo nikakor mi slovanski učitelji pripoznati te hegemonije, za to imamo vzrokov več kakor preveč. V prvi vrsti je seveda upoštevati gospodarski in politični moment. Nemško učiteljstvo sploh tako v svoji podrobnosti kakor tudi skupni organizaciji — to pa le zaradi preintenzivnega ščuvanja in podpihovanja iz rajha — odreka slovanskemu življu isto vrednost, kakor jo ono pripisuje nemštvu v Avstriji. Slovan mu je »minderwertig«. Najjasnejši dokaz je pač bilo ono znamenito zborovanje — menda pred tremi leti — »Deutsch-oester. Lehrerbunda« v Mariboru, kjer je govoril pokojni Schreiter ob splošnem odobravanju, kako se mora vesti nemško misleči učitelj napram obmejnim Slovencem.